

Θεωρητικό φύλλο εργασίας

Η σημαντική συμβολή της παιδαγωγικής

Κορμός της ενότητας / Κ

Σε αυτή την ιστορική στιγμή, ενόψει των σημερινών προκλήσεων και αλλαγών, το σχολείο δεν φαίνεται πλέον ικανό να καθορίσει τα περιγράμματα, τους στόχους και τη σημασία της εκπαιδευτικής του δραστηριότητας. Το αίσθημα αβεβαιότητας που χαρακτηρίζει τον σύγχρονο κόσμο, η οικονομική παράμετρος ως κριτήριο για τον καθορισμό εκπαιδευτικών και παιδαγωγικών μοντέλων, ενέχουν τον κίνδυνο να ευνοηθούν φαινόμενα, αισθήματα αποκλεισμού και μισαλλοδοξίας. Σήμερα υπάρχει μια επείγουσα ανάγκη για την παιδαγωγική να ανακαλύψει εκ νέου έναν εκπαιδευτικό σκοπό και να συμβάλει στις προκλήσεις αυτού του αιώνα. Έτσι, ο στόχος της εκπαίδευσης θα είναι: «να επιτρέπουν στα κορίτσια και τα αγόρια να γίνουν ενεργά, αλληλέγγυα, υποστηρικτικά και ικανά να συμβάλλουν στην αειφόρο ανάπτυξη των κοινωνιών, βρίσκοντας έτσι νόημα, σκοπό και ευτυχία της ατομικής τους ύπαρξης. » (1)

Η παιδαγωγική μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην ανάπτυξη μοντέλων εκπαίδευσης και κατάρτισης χωρίς αποκλεισμούς, αλλά μόνο αν, όπως ισχυρίζεται ο Frabboni, συμφωνεί να αναθεωρήσει τις «κανονικές» και σκονισμένες εκπαιδευτικές θεωρίες, βασισμένες στο δυτικό μοντέλο της ανθρώπινης ύπαρξης, τυποποιημένο και αναμφισβήτητο, αυτό του πλούσιου λευκού, για να οικοδομήσει γέφυρες μεταξύ ητπειρών και να γίνει μια παιδαγωγική 360 ° που θα φωτίζει την κοινωνία και η οποία θα απευθύνεται και στους μαύρους, φτωχούς και απελπισμένους. Για να γίνει αυτό, η παιδαγωγική πρέπει να "ριψοκινδυνέψει άλλα επιστημολογικά όρια ικανά να επεξεργαστούν ερμηνευτικές θεωρίες που μπορούν να την εισάγουν στην πολυπλοκότητα και τις πολλαπλές κατευθύνσεις του εκπαιδευτικού λόγου μέσα σε μια πολύπλοκη και σε διαδικασία μετάβασης κοινωνία » (2).

Επομένως, η παιδαγωγική θα πρέπει να έχει ένα διαπολιτισμικό όραμα, ανοίγοντας σε θεωρητικές υβριδοποιήσεις και πολιτισμικές μολύνσεις. Η σημερινή νεοφιλελεύθερη μαζική κουλτούρα, με το πρότυπο τυποποίησης της, αμφισβητεί την αξία οποιασδήποτε μορφής ποικιλομορφίας και έτσι θέτει σε κίνδυνο την ένταξή της. Για να προωθήσουν την αλλαγή, οι παιδαγωγοί όπως ο Paul Freire, ο Franco Frabboni και ο Nel Noddings (3) συμφωνούν ότι ο πρώτος τομέας στον οποίο απαιτείται δράση είναι η κατάρτιση και ειδικότερα η σχολική εκπαίδευση. Εδώ διαμορφώνονται και αναπτύσσονται εκατομμύρια άτομα, οι πολίτες του σήμερα και του αύριο.

Η κατάρτιση γίνεται έτσι η πρόκληση του 21ου αιώνα που πρέπει να ορθώσει η Παιδαγωγική υπέρ της ένταξης. Πρέπει να είναι σε θέση να παρέχει στις διαφορετικές ηλικίες της ζωής τόσο τις γνωστικές δεξιότητες, που θεωρούνται ως "formae mentis" (ως ικανότητα να σκέφτονται με το δικό τους μυαλό), καθώς και μια συνειδητοποίηση των αξιών, που νοούνται ως μαρτυρία και συλλογική δέσμευση για τα μεγάλα

πλανητικά θέματα που αφορούν αυτή τη σύνθετη και επικίνδυνη κοινωνία: δημοκρατία, δικαιοσύνη, πολυμορφία, συνεργασία, αλληλεγγύη, ειρήνη " (4).

Χάρη σε αυτό, «θα γεννηθεί ένας νέος κόσμος, ο οποίος θα πρέπει να φέρει ένα ποιοτικό άλμα για όλη την ανθρωπότητα. Ένα άλμα που είναι δυνατό μόνο αν το πρότυπο της κοινωνίας του σέβεται πάνω απ' όλα την οντολογική ρίζα της ζωής. Επιπλέον, οι αξίες της ελευθερίας, της δικαιοσύνης, της διαφορετικότητας, της αξιοπρέπειας και του σεβασμού " (5).

Επομένως, η κατάρτιση πρέπει να βασίζεται σε ορισμένες επιταγές:

- Προώθηση της πολυπολιτισμικής γνώσης και της ανοιχτής συνειδητοποίησης της διαφορετικότητας, καταπολεμώντας τον εθνοκεντρισμό και τα στερεότυπα. Αυτό είναι εφικτό μόνο αν εγκαταλείψουμε κλειστά παιδαγωγικά μοντέλα, όπως παραδοσιακές διαλέξεις, στις οποίες ο σπουδαστής μαθαίνει παθητικά γνώση προηγούμενης κωδικοποιημένη από άλλους. Αντ' αυτού, θα είναι χρήσιμο να προωθηθεί η ενεργητική μάθηση, στην οποία ο μαθητής γίνεται συν-κατασκευαστής των δικών του γνώσεων και επομένως της δικής του κατάρτισης. Αυτός ο τύπος μάθησης είναι πιο προσανατολισμένος στη διαδικασία παρά στο προϊόν και χρησιμοποιεί μεθόδους διδασκαλίας όπως η έρευνα δράσης.

- Ενθάρρυνση της διαπολιτισμικότητας, η οποία είναι ο καλύτερος υποστηρικτής της διαφορετικότητας, προώθηση της «συνύπαρξης διαφορετικών τρόπων επικοινωνίας, σκέψης, προσευχής και ονείρου για την επίτευξη ενός καρποφόρου εκπαιδευτικού αποτελέσματος» (6). Η διαπολιτισμικότητα δημιουργεί μια κοινότητα που είναι πρόθυμη να δώσει μέρος του πολιτισμού της στην αποδοχή και εσωτερικοποίηση των πολιτιστικών στοιχείων των άλλων. Αυτή η παιδαγωγική της διαφορετικότητας καθιστά δυνατό τον σχηματισμό πολιτών ανοιχτών στο διάλογο και τη μετάδοση, ικανών να οπισθοχωρήσουν, να εισέλθουν σε άλλους κόσμους σκέψης και αξιών και να βγουν από αυτό πιο πλούσιοι. Η διαπολιτισμικότητα προωθεί, όπως λέει ο Frabboni, "μια πόλη φιλίας" (7) πολυεθνική και ανεκτική, καθώς και ένα ισχυρό δημοκρατικό κλίμα ανοιχτό στην ποικιλομορφία.

Η γέννηση ενός δημοκρατικού και βιώσιμου πολιτισμού είναι δυνατή μόνο αν ο καθένας αποκτήσει μια «διαπολιτισμική» συνείδηση, επιλέγοντας να εγκαταλείψει άκαμπτα μοντέλα ερμηνείας που πολύ συχνά δεν σέβονται εκείνους που είναι διαφορετικοί από εμάς.

- Συνέχιση της διεπιστημονικότητας. Το μοντέλο διδασκαλίας / εκμάθησης της Dewey βασίζεται σε εγκάρσιες και συστημικές ή διεπιστημονικές πολιτιστικές γραμμές. Αυτό μας επιτρέπει να κατανοήσουμε την πολυπλοκότητα της πραγματικότητας. Μόνο μέσω των διαφορετικών απόψεων είναι δυνατόν να προσπαθήσουμε να περιγράψουμε τι μας περιβάλλει, με τις πολλαπλές όψεις και τις αντιφάσεις του. Εδώ, η ποικιλομορφία γεννάται από αναπηρία. Η παρουσία στην τάξη ενός ανάπηρου μαθητή γίνεται μια πραγματική ευκαιρία για να αποκτήσει νέες και ιδιαίτερες γνώσεις όλη η τάξη. Η μάθηση γίνεται πολλαπλή, ο καθένας μπορεί να συνεισφέρει σ' αυτή. Η διαθεματικότητα καθιστά δυνατή την αποφυγή της μείωσης του πεδίου της γνώσης, που περιορίζεται συχνά σε απλουστευτικούς ορισμούς που επαναλαμβάνονται παταγαλία από τους μαθητές, ενώ ταυτόχρονα προωθεί διαθεματικές πρακτικές που

απαιτούν ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον που συνδυάζει γνωστικούς και κοινωνικό-συναισθηματικούς τρόπους με πολλές όψεις, προκειμένου να προσαρμοστεί στα γνωστικά χαρακτηριστικά όλων των μαθητών και ειδικότερα των μαθητών με αναπηρίες. Χάρη στην διαθεματικότητα, το σχολείο ντύνεται με πολλά ρούχα, σεβόμενο και ενισχύοντας τις πολιτισμικές και γνωστικές διαφορές.

- Ανάπτυξη της πληθυντικής σκέψης. Στην πραγματικότητα, χάρη στη διαθεματικότητα και την πολυπολιτισμικότητα, οι νέοι αποκτούν την ικανότητα να σκεφτούν για τον εαυτό τους, αποφεύγοντας στερεότυπα και ώστε α γίνονται έτσι συν-δημιουργοί της δικής τους κατάρτισης, κατακτώντας τις διαδικασίες που αποτελούν τη βάση της μάθησης. Με την πληθυντική σκέψη, η έννοια της γνώσης αλλάζει. Μέχρι στιγμής, στο σχολείο, το επίκεντρο ήταν μόνο σε μικρά σύνολα γνώσεων ή στατικές γνώσεις, που καθορίζονται και αποκτώνται με απομνημόνευση, επειδή είναι χρήσιμα και προσαρμοσμένα στο σύστημα παραγωγής. Καθίσταται επιτακτική ανάγκη η παιδαγωγική να προάγει μακροοικονομικά σύνολα γνώσεων, δηλαδή όλη αυτή την πραγματική γνώση, με όλα τα προβλήματα που δημιουργεί (για παράδειγμα, αντίθετες και αντιφατικές θεωρίες μπορούν να είναι σωστές επειδή έχουν διαφορετικές απόψεις σχετικά με το θέμα), οι οποίες μπορούν να προσεγγιστούν απευθείας από τον μαθητή. Επιτρέπουν στον μαθητή να αναπτύξει ένα πνευματικό άνοιγμα χρήσιμο για τη δημιουργία «καλού μυαλού» (8) ή μυαλού που χαρακτηρίζεται από πνευματική αυτονομία και μια πληθυντική σκέψη.

Με την πληθυντική σκέψη επιμένουμε ότι η γνώση δεν είναι σταθερή, στατική, αλλά ότι είναι αποτέλεσμα συνεχούς δημιουργικής έρευνας, επειδή τη στιγμή που το "εγώ" μαθαίνει, δημιουργείται μια νέα γνώση. Συνεπώς, κανείς δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι διαθέτει "καλή" γνώση και ότι κάθε άνθρωπος παράγει μια έγκυρη, αξιοπρεπή και μοναδική γνώση. Ως εκ τούτου, μέσα από τη δημιουργικότητα, κάθε άτομο παράγει μοναδική γνώση και αποτελεί πρόκληση για τους εκπαιδευτικούς, τους παιδαγωγούς, τους γονείς και ολόκληρη την κοινωνία να συνδέσουν αυτή τη γνώση, ειδικά εάν αυτή προέρχεται από περιθωριοποιημένους ανθρώπους.

Προκειμένου το σχολείο να γίνει συμπεριληπτικό, είναι απαραίτητο να προωθηθεί η συνεργατική μάθηση που να ενισχύει την ατομική ικανότητα και να προωθεί μια κουλτούρα αλληλεγγύης. Ο καθένας φέρνει τα ταλέντα του, ο καθένας λαμβάνει τις συνεισφορές του άλλου για να διαμορφώσει μια περίπλοκη και κοινωνική γνώση. Το σημερινό σχολείο βασίζεται στον ανταγωνισμό, δηλαδή στον "αγώνα όλων εναντίον όλων" για να είναι ο καλύτερος και να διεκδικήσει την υπεροχή του. Η ανταγωνιστικότητα ευνοείται σήμερα από τη λογική της παραγωγής και του κέρδους και δηλητηριάζει το κοινωνικό και πολιτιστικό τοπίο. Το σχολείο πρέπει επομένως να προωθήσει ένα συνεταιριστικό στυλ που, σε αντίθεση με τον ανταγωνισμό, προωθεί τη συνολική ανάπτυξη του ατόμου, την εμφάνιση πράξεων αλληλεγγύης και κοινωνικής δέσμευσης που προκύπτει. Η συνεργατική μάθηση είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για τη δημιουργία μιας πιο φιλόξενης ανθρωπότητας.

Ο στόχος της διδασκαλίας είναι να δημιουργήσει άτομα με "καλά μυαλά", ανθρώπους που ξέρουν να είναι "αυτόνομοι" ή που μπορούν να κάνουν συνειδητές επιλογές για να πραγματοποιήσουν το έργο της προσωπικής τους ζωής, χάρη σε ένα γνωστικό

υπόβαθρο που τους επιτρέπει να καταπολεμήσει το μαζικό ζήτημα που η σημερινή κοινωνία συνεχίζει να προωθεί σε όλο τον κόσμο.

Το σχολείο πρέπει επίσης να προωθήσει την ηθική της αλληλεγγύης, διότι ο άνθρωπος είναι εξ ορισμού ουσία και ότι από την εμφάνισή του στη Γη, γίνεται να λαμβάνει αποφάσεις, να επιλέγει να είναι υπέρ της ηθικής ή να την παραβιάζει. Σήμερα όμως, όπως αναφέρει ο Paul Freire, η νεοφιλελεύθερη μοιρολατρεία εξαπλώνει την ιδέα ότι ο άνθρωπος δεν μπορεί πλέον να αλλάξει τον κόσμο και ότι για τα εκατομμύρια των φτωχών ανθρώπων που κραυγάζουν την απελπισία τους, τίποτα δεν μπορεί να γίνει. Για το λόγο αυτό, ο παιδαγωγός και ο «επαναστάτης» Freire υποστηρίζει ότι το σχολείο πρέπει επίσης να παρέχει ηθική κατάρτιση, απλά έτσι ώστε τα άτομα να μπορούν να επηρεάσουν τον κόσμο και να συμμετάσχουν ενεργά στην καταπολέμηση της αδικίας. Με αυτή τη νέα ιδέα της σχολικής εκπαίδευσης, είναι δυνατό να αναπτυχθεί η κοινωνία που περιμένουν εκατομμύρια άνθρωποι.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- (1) Elena Malaguti (a cura di) (2010), “Educazione inclusiva oggi? Ripensare i paradigmi di riferimento e risignificare le esperienze”, Monografia pag.12
- (2) Franco Frabboni, (2006), “Educare in città” Editori Riuniti, Roma, pag.24.
- (3) Paulo Freire è stato un pedagogista brasiliano e un importante teorico dell'educazione. Nella sua Pedagogia degli Oppressi ribadisce il ruolo emancipatore della scienza, della cultura, della educazione quest' ultima vista proprio come uno “strumento di liberazione”. Nel Noddings è Professoressa di education all'Università di Stanford ed è Presidente della National Academy of Education.
- (4) Franco Frabboni, (2006), “Educare in città” Editori Riuniti, Roma, pagg. 57-58.
- (5) Franco Frabboni, (2006), “Educare in città” Editori Riuniti, Roma, pag. 24.
- (6) Franco Frabboni, (2006), “Educare in città” Editori Riuniti, Roma, pag 59.
- (7) Franco Frabboni, (2006), “Educare in città” Editori Riuniti, Roma, pag 62.
- (8) Franco Frabboni, (2006), “Educare in città” Editori Riuniti, Roma, pag.45